

Türk Kadınlarının Siyasi Haklarını Almalarının Basına Yansıması (1930-1934)

Reflection Of Turkish Women's Acquisition Of Political Rights In The Press (1930-1934)

Mervenur TUZAK*

* Dr.

Orcid Id: 0000-0002-7596-6737

Sorumlu Yazar / Corresponding Author:

Mervenur Tuzak, Kocaeli, Türkiye

E-posta / E-mail:

mervenuztuzak@marun.edu.tr

Geliş Tarihi / Recived Date:

9 Şubat 2023

Kabul Tarihi / Accepted Date:

5 Nisan 2023

Araştırma Makalesi / Research Article

Atıf / Citation:

Mervenur Tuzak "Türk Kadınlarının Siyasi Haklarını Almalarının Basına Yansıması (1930-1934)", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Cilt 134, Sayı 265, İstanbul 2023, s. 249-270.

doi: 10.55773/tda.1247928

Bu makale Creative Commons BY-NC-SA 2.0 tarafından lisanslanmıştır. / This article is licensed under a Creative Commons BY-NC-SA 2.0.

Öz

Kadınlar tarih boyunca yaşam şartlarının bütün zorluklarına rağmen varlıklarını devam ettirmişlerdir. Kadınların varlıklarını devam ettirebilmeleri ise hep mücadele etmeleriyle mümkün olmuştur. Mücadele ettikleri kişiler ve olaylar toplumdaki topluma değişiklik göstermiştir. Türk toplumuna bakıldığında ise İslamiyet öncesinde kadınların ata bindiği, kılıç kullandığı hatta düşmanla savaştığı görülmektedir. Yerleşik bir yaşam ve İslam dinine geçilmesiyle birlikte Türk kadınları toplumsal yaşamda daha pasif hale gelmişlerdir. Modernleşme ile kadın hakları ve kadınların sosyal yaşam içerisindeki yerleri tartışılmaya başlanmıştır. Bu süreçler ardından Türkiye'de Cumhuriyetin ilanı sonrasında Türk kadınlarının toplumsal ve siyasi yaşam içerisindeki rolü dikkat çekmiştir. Kadınların sosyal, ekonomik ve siyasal yaşamda yer edinebilmeleri ise bir mücadele anlamına gelmiştir. Gerçekleştirilen bütün mücadelelerle Türk kadınlarının, 1930 ve 1933 tarihlerinde siyasal yaşamda söz sahibi olabilmeleri ardından siyasi haklarını tam anlamıyla 1934 yılında almışlardır. Bu çalışmanın hedefi, Türk kadınlarının seçme ve seçilme hakkını elde etme sürecinin dönemin Türk ve yabancı basınına nasıl yansıdığını inceleyerek yabancı ve Türk kamuoyunun gerçekleşen bu tarihi olaya nasıl baktıklarının görülmesini sağlamaktır. Çalışmanın hedefi olan basının incelenmesinde dikkat edilen husus, konu bütünlüğünü bozmayacak haberlere yer verilmesi olmuştur. Türk kadınlarının seçme ve seçilme haklarını elde etmelerinin yalnızca Türkiye'yi etkilemediği birçok yabancı kadınlar başta olmak üzere örnek teşkil ettiği görülmüştür. Çalışmamızda, görülen bu tepkilere yer verilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma için öncesinde yayımlanmış olan araştırma eserleri, makaleler ve tezler incelenmekle birlikte çalışmanın tamamına yayılmış şekilde bulunan gazete yazıları için The Library of Congress gazete arşivi, Throve gazete arşivi, İstanbul Üniversitesi gazete arşivi ve İBB Atatürk Kitaplığı arşivinden yararlanılmıştır. Ayrıca resmi belgeler için Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi ve TBMM Zabıt Ceridelerine de yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk Kadını, Kadın Hakları, Türk Kadınlar Birliği, Seçme ve Seçilme Hakkı, Basın.

Abstract

Throughout history, women have maintained their existence despite all the difficulties of living conditions. Women have always been able to continue their presence only through struggle. The people and events they struggled against varied from one society to another. A look at the Turkish community shows that women rode horses, used swords, and even fought against the enemy before Islam. With the transition to a settled life and Islam, Turkish women became more passive in social life. With modernization, women's rights and the place of women in social life began to be discussed. Following these processes, after the proclamation of the Republic in Turkey, the role of Turkish women in social and political life attracted attention. Women's participation in social, economic, and political life has meant a struggle. With all the challenges realized, Turkish women could have a say in political life in 1930 and 1933, but they received their full political rights in 1934. This study examines how Turkish women's gaining the right to vote and be elected was reflected in the Turkish and foreign press of the period. This study aims to analyze how the process of Turkish women obtaining the right to vote and be elected was reflected in the Turkish and foreign press of the period and to see how the foreign and Turkish public opinion viewed this historical event. In analyzing the press, which is the target of the study, attention was paid to including news that would not disrupt the integrity of the subject. It has been observed that Turkish women's gaining the right to vote and be elected not only affects Turkey but also set an example for many foreign women. In our study, we have tried to include these reactions. For this study, research works, articles and theses published before this study were analyzed, and The Library of Congress newspaper archive, Throve newspaper archive, Istanbul University newspaper archive, and IMM Atatürk Library archive were used for the newspaper articles spread throughout the study. In addition, for official documents, the Republic Archive of the Presidency of State Archives and the Minutes of the Grand National Assembly of Turkey were also included.

Keywords: Turkish Women, Women's Rights, Turkish Women's Union, Right to Vote and Election, Press.

Giriş

Kadınların tarih boyunca, her toplum içerisindeki yaşadıkları süreçler farklı olmakla birlikte, siyasal ve sosyal haklarını elde etmeleri için mücadele vermeleri gerekmiştir. 20. yüzyılın başlarına kadar genel olarak ev içi görevleriyle kısıtlı kalan kadınlar sonrasında bu durumu değiştirmek için kolları sıvamışlardır.

Türkiye'de Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle beraber toplumsal hayat birçok yeniliklere açılmıştır. Ancak bu yeniliklerin devamlı olması kadın-erkek eşitliğinin de sağlanmasının önemini ortaya koymuştur. Erkek nüfusun özelinde seçme ve seçilme hakkının varlığı siyasal organların var olmasıyla paraleldir. Bu durumun Türkiye'de meydana gelişi 1876 Kanun-ı Esasi'nin kabul edilmesiyle olmuştur. Sonrasında II. Meşrutiyet'in ilanına kadar askıya alınan bu durum, meşrutiyetle beraber partilerin seçime katılabilmesiyle devam etmiştir. Mevcut olan sınırlı oy kullanılması, cumhuriyetle birlikte ortadan kalkmıştır. Cumhuriyet sonrasında ise seçme ve seçilme hakkı yalnızca erkek vatandaşlara tanınmıştır. Cinsiyetçi bir yaklaşım olarak devam eden bu durumun tamamen sonlanması 1934 yılında gerçekleşmiştir.¹ Ancak unutulmaması gereken kadınların siyasal haklarını almasının birdenbire gerçekleşmediğidir.

¹ Ayşegül Yaraman, *Türkiye'de Kadınların Siyasal Temsili*, Bağlam Yayınları, İstanbul 1999, s. 43.

İlk olarak 1908’de II. Meşrutiyet’in ilanıyla birlikte kadınların eğitiminin lüzumu görülür ve bir grup kadın Meclis’e gözlemci şeklinde girmek ister. 1916 yılında ise kadınlara verilen hakların tanınmasıyla ilgili ciddi bir tartışma Meclis’te yaşanır ancak önemli bir ilerleme kat edilemez. I. Dünya Savaşı’nda Türk kadınlarının, bizzat cephe gerisinde ve cephede mücadeleye katılmalarının yanında² Milli Mücadele Dönemi’nde, Türk kadınlarının aktif katılımı dernekleşme faaliyetleri biçiminde görülmeye başlamıştır. Bu dönemde kadınlar tarafından teşekkül edilen cemiyetler dikkat çekmiştir. Örneğin 1918’de İstanbul’da kurulan Asri Kadınlar Cemiyeti’nin nizamnamesine göre amacı, Türk kadınlarını fikren ve bedenen eğitilmesinin sağlanarak, toplumsal statüsünün yükseltilmesidir. Ayrıca Türk kadınlarının Milli Mücadele Dönemi’nde yaptıkları mitingler İzmir’in işgalinden sonra artış göstermiştir.³ Meşrutiyet Dönemi’nden Cumhuriyet Türkiye’sine geçiş süresinde üst üste karşılaşılan travma ve savaşlar doğal olarak toplumsal hayatın bir parçası olan kadının idealize edilmesine etki etmiştir. Bu süreçle birlikte kadın da erkek gibi Milli Mücadele’nin bir parçası olarak “*vatana hizmet etmelidir*” vurgusu göze çarpmıştır. İdealize edilmiş olan bu “*yeni kadın*” savaş gerçeğiyle beraber savaş sahalarında erkeklerle birlikte yerini alacak, bu şekilde bütün vatanın anası olarak yüceltilmiş olan kadın, toplum içerisinde “*Türk kahramanlığı*” ve fedakârlığı konularının da taşıyıcısı haline gelecektir. Yine bu dönemde Türk kadını, mevcut bulunan sosyo-kültürel ortam içerisinde imkânsız olarak görülen işlere de imza atacaktır. Türk kadını ilk olarak Türk Ocakları sahnesine çıkarak sahnedeki yerini almıştır.⁴

TBMM’nin teşekkül ettiği 1920 yılı ve kadınların siyasi haklarının verildiği 1934 yılları arasında Meclis’te, kadınların siyasi haklarının verilmesinin zamanının gelmediği görüşü ağırlıktadır.⁵ Türk kadınlarının siyasi haklarını alma sürecine bakıldığında lehte ve aleyhte birçok görüşün var olduğu görülmektedir.⁶

1923’te, 1909 tarihli Kanuni Esasi’de bulunan milletvekili seçim kanununun düzenlenmesi gerekmiştir. Ülkedeki erkek nüfusunun savaş sonrasında azalmış olması nedeniyle bazı milletvekilleri kadınların da seçmen olmasını söylemişlerdir. Bu öneri üzerine kadınların lehine öneride bulunan milletvekillerinin üzerine gidilmiştir.⁷ Kadınlar tarafından siyasi hakları için yapılan çalışmaların yanında Meclis’teki 3 Nisan 1923 tarihli oturumda 1921 Teşki-

² Emel Doğramacı, *Türkiye’de Kadının Dünü ve Bugünü*, Türkiye İş Bankası Yayınları, 1997, s. 11.

³ Leyla Kırkpınar, *Türkiye’de Toplumsal Değişme*, Zeus Kitapevi Yayınları, 2013, s. 124-125.

⁴ İsmet Türkmen, Mustafa Kemal Atatürk Dönemi Türk Modernleşmesinde Kadın Kimliğinin İnşası, *Türkiye’de Kadın: Siyasî, Sosyal ve Kültürel Alanda Değişim*, Ed. Esmâ Özdaşlı, TASAV Yayınları, Ankara 2022, s. 112-113.

⁵ Meral Balcı, Mervenur Tuzak, Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Nezihe Muhiddin Özeline Türk Kadınlarının Siyasî Hakları İçin Mücadelesi, *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları*, 2017, s. 46.

⁶ Sabiha Doğan, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Aydın Kadınlar Şair ve Yazarlar (1850-1950)*, Akademik Kitaplar Yayınları, İstanbul 2012, s. 218.

⁷ Leylâ Kaplan, *Cemiyetlerde ve Siyasî Teşkilatlarda Türk Kadını (1908-1960)*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1998, s. 190.

lat-ı Esasiye Kanunu'nda yer alan 10. ve 11. maddelerin 18 yaşını bitirmiş olan bütün Türklerin milletvekili seçimlerine iştirak edebileceği şekliyle düzenlenmesini isteyen milletvekillerine rağmen bu istek reddedilmiş ve bahsi geçen madde “Onsekiz yaşını ikmal eden her erkek Türk mebusan intihabına iştirak etmek hakkını haizdir” şekliyle devam etmiştir.⁸ Kadınlara yönelik var olan cinsiyetçi yaklaşım bu şekilde göze çarpmakla birlikte 1924 yılında aynı konu konuşulurken üslup daha yumuşaktır.⁹ Bu değişiklik ile ilgili Amerika'nın Montana eyaletinde yayımlanan The Bozeman Courier gazetesi, “Türk Kadınları Oy Kullanamıyor” başlığıyla şu haberi yayımlamıştır:

“Türkiye’de kadınlar henüz oy kullanamadı. Ankara’daki Millet Meclisi yeni anayasanın ilk 17 maddesini kabul etti ancak on sekiz yaşını tamamlayan her Türk’ün parlamento seçimlerinde oy kullanma hakkına sahip olmasını yeterli gören onuncu madde, erkek kelimesinin eklenmesiyle değiştirildi.”¹⁰

1923 yılında Mustafa Kemal Paşa İzmir’de halk ile konuşmasında Türk kadınlarının âlim ve bilim insanı olacağını ve erkeklerin aldıkları bütün eğitimleri alacaklarını, sonrasında ise kadınların da hayatın içerisinde erkeklerle birlikte yürüyerek birbirlerinin destekleyicisi olacaklarını söylemiştir.¹¹ Mustafa Kemal Paşa, bu sözleriyle kadınların toplumsal hayatta olmaları gereken konumu izah etmiştir.

1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun kabulüyle mevcut eğitim eşitsizliği kaldırılmıştır.¹² Eğitim alanında Tevhid-i Tedrisat Kanunu’yla birlikte eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı’na devredilmiştir. Ayrıca devletin eğitim kurumlarında karma eğitim esas olarak belirlenmiştir.¹³ Cumhuriyet’in ilanı sonrasında yapılmaya başlanan devrimlerle birlikte Türk kadınlarının da sahip olduğu haklara yenileri eklenmiştir. Bu konuda en önemlilerinden biri yasalar karşısında eşitliğin sağlanması olmuştur. İlk olarak 17 Şubat 1926 yılında Medeni Kanun’un¹⁴ getirilmesi bu iyileşmedeki ivmelerdendir. Bu dönemde Medeni Kanun’un kabulü “Türk kadınlığı medeni haklarını tekrar kazanmış ve Türk ailesinin hakiki temellerini yeniden kurmuş oldu” biçiminde algılanmıştır.¹⁵ Medeni Kanun’un kabulüyle birlikte Türk kadınları aile içinde erkeklerle eşit konuma gelerek evlenme, boşanma ve miras konula-

⁸ Bengül Salman Bolat, 1930- Kadınlara İntihap (Seçme-Seçilme) Hakkı Verilmesine Yönelik Tutumlar, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S 19, Y 10, 2014, s. 29.

⁹ Şefika Kurnaz, *Yenileşme Sürecinde Türk Kadını*, Ötügen Yayınları, İstanbul 2011, s. 256.

¹⁰ *The Bozeman Courier*, “Turkish Women Fail to Get Vote”, March 26, 1924, s. 4.

¹¹ *Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri II (1906-1938)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1959, s. 86.

¹² Hasan Acar, *Türk Kültür ve Devlet Geleneğinde Kadın, İnsan & İnsan*, S 21, 2019, s. 407.

¹³ Sibel Özbudun, *Türkiye’de Kadın Olmak Bir Toplumsal Dönemeç Üzerine Düşünceler*, Yazın Dergisi Yayınları, İstanbul 1994, s. 12.

¹⁴ Türk Medeni Kanunu için bkz. Bekir Sıtkı Yalçın, İsmet Gönülal, *Atatürk İnkılâbı Kanunlar-Kararlar-Tamimler-Bildiriler-Belgeler Gerekçe ve Tutanaklarıyla*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 1984, s. 137.

¹⁵ Kırkpınar, “Türkiye’de...”, s. 165.

rındaki haklarını almışlardır.¹⁶ Afet İnan'a göre Medeni Kanun ile tanınan hakların Türk toplumundaki uygulanması genel olarak 1926'dan beri çeşitli bölge ve köylerde tam anlamıyla uygulanmamış olmakla birlikte, Türk aileleri belirtilen esasları benimsemişlerdir. Ayrıca İnan, kadınların aile içerisinde ve çocuklara tesirleri, hukuki anlamda da orantılı hale getirilerek eş ve anne görevleriyle kadınların kişiliğini kazandıklarını söylemiştir.¹⁷

Türk toplumunun batı toplumunu yakalayabilmesi için öngörülen kalkınmanın altında yatan düşünce, toplum içerisindeki tüm kesimleri aynı oranda ve bütünlük içerisinde zenginleştirecek bir kalkınmanın olması gerektiği şeklinde ortaya konmuştur.¹⁸ Türk kadınlarının Cumhuriyet'in ilanı ardından siyasi hakları için çalıştıkları görülmektedir. 1926 yılında Süreyya Hulusi Hanım, Trabzon'daki demecinde herkesin Türk kadınından vatan dersi almasına rağmen niçin o vatanın, yönetimi ve yazgısı mevzu bahis olduğu vakit ihmal edildiğini¹⁹ sormuştur. Bu sorusuyla Süreyya Hulusi Hanım kadınların siyasi hakları konusuna dikkat çekmiştir.

Kadınların Belediye Seçimlerinde Seçme ve Seçilme Hakkının Tanınması

Dönemin basın yayın organlarıyla bilinçlenmeyi sürdüren kadınlar, 16 Haziran 1923 tarihinde Nezihe Muhiddin Hanım'ın önderliğinde Kadınlar Halk Fırkası (KHF) kurulması yoluyla ilk siyasi oluşumu meydana getirmek istemişlerdir. Ancak kadınların bu girişimleri siyasi hakları olmaması nedeniyle olumlu neticelenememiştir. KHF'nın kurulması için izin alınamayınca, KHF kurucuları, Türk Kadınlar Birliği (TKB) isminde bir derneği 7 Şubat 1924 tarihinde kurmuşlardır.²⁰ Bu birliğin, en önemli çalışmalarından biri de Kadın Yolu Dergisi olmuştur.²¹ Kurulduğu ilk zamanlarda Kadınlar Birliği'nin kadınların Belediye Seçimlerine katılması konularında basında etkin olmamışlardır. Bakıldığında bu dönemde daha çok yardım faaliyetleriyle ilgilendikleri görülmektedir.

Türk kadınlarının siyasal haklarıyla ilgili gelişmelerin yabancı basında da takip edildiği görülmektedir. Örneğin Türk kadınlarının yasal haklarını istediklerini söyleyen Amerika'nın Washington eyaletinde yayımlanan The Evening Star gazetesi, Kadınlar Birliği'nin (KB), Türkiye'nin tek kadın birliği olduğunu ve hakları için çalıştıklarını söylemektedir. Bu gazete de KB'nin planladığı çalışmalarından da söz edilmiştir.²² Ayrıca The Evening Star'daki

¹⁶ Tezel Taşkıran, *Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Kadını Hakları*, Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yayınları, 1973, s. 115.

¹⁷ Afet İnan, *Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri*, Devlet Kitapları, İstanbul 1975, s. 162.

¹⁸ Betül Tekinsoy, Demokrat Parti Döneminde Halk Eğitime Yönelik Bir Teşkilat ve Konya'daki Faaliyetleri: 4-K, *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 11 (1), Mart 2021, s. 119.

¹⁹ Suzan Ünal, Türk Kadınının Seçme ve Seçilme Hakkını Kazanması ve Basın, *Turkish Studies*, S 9/7, 2014, s. 533.

²⁰ Balcı, Tuzak, "Cumhuriyet'in...", s. 47.

²¹ Yaprak Zihnioğlu, *Kadınsız İnkılap*, Metis Yayınları, İstanbul 2003, s. 150-151.

²² *The Evening Star*, "Turkish Women Plan to Enjoy New Rights", May 24, 1929, p. 35.

bu yazının aynı şekilde Amerika'nın North Dakota eyaletinde yayımlanan The Bismarck Tribune'de yayımlandığı görülmektedir.²³

Nezihe Muhiddin'in başkanı olduğu Türk Kadınlar Birliği, siyasi haklar için TKB kongresini gerçekleştirmiştir. Burada kadınların siyasi hakları için KHF'nın nizamnamesindeki 2. maddede değişiklik yapılması önerisi kongreye sunulmuştur (1927). Daha sonrasında TKB siyasi hakların alınması için çalışacaktır. Bahsi geçen ikinci maddenin TKB'nin nizamnamesindeki hali şu şekildedir:

*"Birliğin maksadı: Kadınlığın fikri ve ictimâ'î sâhalarında yükselerek 'asrı ve mütekâmil bir mevki'e eriştirmektir. Birlik, bu gâyeye vusul için: Genç kızların hakiki vâlide yetiştirmek, kadınlık 'âlemindeki feci' ictimâ'î yaralarını tasfiye etmek, dul, bî-kes 'â'ilelere ve tahsîl-i ibtidâ'iyedeki çocuklarına yardım etmek, kadınlığı hârici hayât-ı mesâ'îye teşvik ve müstahsil bir hâle getirmek, sanâyi' ve ma'mûlât-ı dahîliyyeye karşı rağbete teşvik etmek için sarf-ı mesâ'î ederek, konferanslar tertib, müsâmereler ihzâr, serbest halk dersleri küşâd ve eserler neşreder."*²⁴

Kadınlar Birliği'nin çalışmalarıyla ilgili Amerikan The Evening Star gazetesinin "Türkiye'de Oy İsteyin" başlıklı haberi şu şekildedir:

*"Kadınlar Birliği dün, oy hakkının anayasaya eklenmesi için Cumhurbaşkanını Kemal Paşa'ya dilekçe vermek üzere beş kişilik delegasyon seçti. Heyette birlik başkanı Nezihe Muhiddine ve kadın doktorlar dekanı Safiye Ali yer alıyor. Kadınlar, yakın zamanda kazılan Bizans Hipodromu'nda dev bir gösteri düzenlemeyi planlamaktadır."*²⁵

İkdam gazetesi, Kadınlar Birliği'nin Nisan 1929 tarihinde başkanları Latife Hanım'ın önderliğinde²⁶ toplanarak belediye seçimlerinde kadınlarında seçme ve seçilme haklarıyla bulunmaları gerektiği konusu hakkında hararetli bir görüşme yaptıklarını yazmıştır. Burada konuşmalar yapılmış ve mücadele etmenin öneminden bahsedilmiştir.²⁷ Ayrıca Kadınlar Birliği'nin Mayıs ayında kongre düzenlediğini söyleyen ve kongredeki gelişmeleri sayfalarına taşıyan İkdam gazetesi, bu kongreye birliğin bütün kadınlarının katıldıklarını ve hararetli geçtiğini aktarmaktadır. İkdam gazetesine göre kongrede kadının genel olarak yaşam cephesinde alakadar olduğu meseleler görüşülmüş ve özellikle kadınların belediye seçimlerine, erkekler gibi hak sahibi olmasıyla ilgili görüşmeler hararetli olmuş, bu konuyla ilgili konuşanların sayısı ise yirmiyi bulmuştur.²⁸

²³ The Bismarck Tribune, "Turkish Women Plan to Enjoy New Rights", July 16, 1929, p. 3.

²⁴ Zihnioglu, "Kadınsız...", s. 196-197.

²⁵ The Evening Star, "Seek Vote In Turkey", June 20, 1927, s. 13.

²⁶ Türk Kadınlar Birliği'nin başkanının değişmesiyle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Yaprak Zihnioglu, Kadınsız İnkılap, Metis Yayınları, İstanbul 2003.

²⁷ İkdam, 12 Nisan 1929, s. 1.

²⁸ İkdam, "Kadın Birliğinde", 3 Mayıs 1929, s. 1.

Kadınlar Birliği 1929 tarihinde idare heyetini toplayarak belediye konularında kadınların haklarını ne suretle olacağını konuşmuşlardır. Kadınların siyasi haklarını alabilmeleri için birlik tarafından meclise müsait bir zamanda başvurulacağı kararı alınmıştır.²⁹ Bu gelişmelerin ardından Hakkı Şinasi Paşa'ya³⁰ konuyla ilgili fikirleri sorulduğunda “Henüz kadınların, kadın birliğinin herhangi bir müracaatı ile karşılaşmış değilim” cevabını vermiştir. Ayrıca Cevdet Kerim Bey³¹, “Kadınlarımızın bu ay yapılacak mahallât heyeti ihtiyarileri intibatına girmeleri kabul değildir. Bu hususta meclisten bir kanun çıkması lâzımdır. Bu vaziyet dahilinde, eğer kadın birliğinin bir müracaatı vuku bulursa bunun tatmini mümkün olamaz” demiştir.³² Amerikan'ın Texas eyaletinde yayımlanan The Brownsville Herald ise 2 Aralık 1929 tarihli haberinde Türk kadınlarının siyasi haklarını elde ettiği söylenmektedir. Haberin içeriği şu şekildedir:

“Türk kadınlarına belediye seçimlerinde oy kullanma ve belediye görevlerinde bulunma hakkı verildi. Ve en bilge Türk liderler, yakın gelecekte ülkelerinin kadınlarına tam özgürlüğün geleceğini söylüyorlar.”³³

20 Mart 1930'da Belediye Kanunu Meclis'te müzakere edilmeye başlanmıştır. Meclis'te Dâhiliye Vekili Ahmet Ağaoğlu, Türk kadınlarıyla ilgili olarak “Kadınlarımız yakında teşrii meclislerde de faziletkâr mevkilerini işgal edeceklerine şüphe yoktur” demiştir.³⁴ Türk kadınlarının belediye seçimlerine katılmalarıyla ilgili TBMM'de konuşan Dâhiliye Vekili Şükrü Kaya, Türk tarihinin her döneminde ve alanında erkeklerle yan yana birçok fedakârlık yapan, millet ve vatan konularında büyük bir feragat gösteren, milletin, vatanın kötü ve iyi durumuna ortak hislerle katılan kalbi büyük ve fazilet örneği Türk kadınının katılımıyla var edilen Cumhuriyette doğal olarak, kendi evinde olduğu gibi belediye konusunda da temiz ve ciddi konumunu alacağını söylemiştir.³⁵

²⁹ Milliyet, “Kadın Birliğinin Dün Verdiği Kararlar”, 2 Kânunuevvel 1929, s. 3.

³⁰ Dr. Hakkı Şinasi Paşa (İsmail Hakkı Erel), (1871-1941) Askeri Tıbbiye mezunudur. Almanya'da ihtisas yapmıştır. Fransızca ve Almanca bilmektedir. Dahiliye Mütehassısı, Hamidiye Çocuk Hastanesi 2. Baştabibi, Bahriye Merkez Hastanesi Baştabibi, Tabip Tümmamiral, İstanbul Vilayeti Cemiyeti Belediye 1. Reis Vekili ve Vilayet Umumi Meclis Üyesi, II. Dönem (Ara Seçim) ve III. ve V. Dönem İstanbul, IV. Dönem Erzurum Milletvekilliği, III. Dönem Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Encümeni Reisliği yapmıştır. Birçok madalya ve nişan sahibidir. *TBMM Albümü 1920-2010, 1. Cilt 1920-1950*, Ed. Sema Yıldırım, Behçet Kemal Zeynel, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, 2010, s. 263.

³¹ Cevdet Kerim İncedayı (1893-1951), Kafkas Cephesi Bölük Müfreze Komutanlığı, 34. Kafkas Alayı Yaveri, Sivas 3. Kolorduda Subay, II. İnönü ve Sakarya Muharebesinde 7. Fırka Kurmay Subayı, Erkan-ı Harbiye Harbi Umumiye Hareket Şubesi Subayı ve Garp Cephesi Kısım Şefi, Muamelatı Atıyye Müdüriyeti Umuru Ecnebiye Şubesi Mülhaki, İtfaiye Alay Yaveri, Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Müstakil Hava Şubesi Müdürü, Türk Maarif Cemiyeti İstanbul Bölgesi Temsilcisi görevlerinde bulunmuştur. V., VI., VII. ve VIII. Dönem Sinop Milletvekili, VII. Dönem Milli Müdafaa Encümeni Reisi, VII. ve VIII. Dönem TBMM Başkanvekili, 12. Hükümet Muhabere ve Münakalat, 15. Hükümet Bayındırlık Bakanlığı yapmıştır. “*TBMM Albümü...*”, s. 500.

³² Milliyet, “Kadınlar Muhtar Olacaklar mı?”, 3 Kânunuevvel 1929, s. 3.

³³ *The Brownsville Herald*, “Turkish Women on the Way”, December 2, 1929, s. 4.

³⁴ Milliyet, “Kadınlarımız İntihap Edecekler”, 21 Mart 1930, s. 1-2.

³⁵ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre 3, Cilt 17, İçtima 3, 20 Mart 1930, s. 24.

İkdam gazetesinin haberine göre Ankara'dan gelen bir telgrafta, yeni belediye teşkilatında kadınlarında intihap haklarının olacağı bildirilmiştir. Belediye layihasının tasdik edilmek üzere meclise gönderildiği ve kadınlarında erkekler gibi intihap hakkına sahip olmaları gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca bu gelişmelerin kadınlar arasında büyük bir sevinçle karşılandığı da eklenmiştir.³⁶ Kadın Birliği, Meclis'ten geçmek üzere olan yeni belediye kanunu dolaşısıyla 31 Mart 1930 tarihinde Kadın Birliği'nde bir konferans düzenlemiştir. Konferansta konuşan Efzaiş Suat Hanım, bu kanunun kadınların vatandaşlık haklarının nişanını ellerine verilecek birinci ve kat'i hareket olacağını söylemiştir.³⁷ KB idare heyeti kadınların belediye işlerine katılabilmeleriyle ilgili hazırlık müzakeratına başlamışlardır. Kadınlar belediye azalığı için kişileri tespit edeceklerdir. Belirlenen kişiler fırka tarafından kabul edildiği zaman ise ilan edilecektir.³⁸ Ayrıca KB eski reisi olan Nezihe Muhiddin, Cumhuriyet Halk Fırkası'na (CHF) aza olarak kaydedilmek için Beyoğlu şubesine başvurmuştur. Nezihe Hanım fırkaya başvuran ilk kadındır.³⁹

Kadınlar Birliği önemli bir karar almıştır. Mevzu bahis karar ise belediye kanununun⁴⁰ kabul edileceği gün İstanbul Türk Hanımları, Darülfünun ve tüm kız okulları öğrencilerinin katılımıyla büyük bir gösteri yapılmasıdır. Ayrıca bu günün her sene kadın günü olarak tesit edilmesi de karara alınmıştır.⁴¹

Milliyet gazetesi kadınların belediye meclislerinde yer alabilmeleri için Teşkilatı Esasiye kanununun 10. ve 11. maddeleri üzerinde tadilat yapılacağı söylemiştir. Gazete, "*intihap kanunu tadi'âtının hazırlanmakta*" olduğunu ve bu tadilatla birlikte kadınların belediye azası ve belediye reisi olabileceklerini yazmıştır.⁴² Kadınların belediye seçimlerine katılabilmeleri 3 Nisan 1930'da kabul edilen Belediye Kanunu'nun 23. ve 24. maddeleri ile sağlanmıştır.⁴³ İngiliz The Times gazetesi, 18 Mart 1930 tarihli "*Türk Kadınları İçin Belediye Üyelik Hakkı*" başlıklı haberinde yeni belediye kanununa göre Türk kadınlarının belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkının olacağını yazmıştır.⁴⁴ Amerikan The Evening Star gazetesi de TBMM'nin kadınlara belediye seçimlerinde oy kullanma hakkının, belediye meclis üyeliğine ve başkanlığına gelmelerini sağlayan yasanın kabul edildiğini anlattığı haberi sayfalarına taşımıştır.⁴⁵

³⁶ İkdam, "Türk Kadınlarına İntihap Hakkı Veriliyor", 25 Mart 1929, s. 1.

³⁷ *Vakit*, "Erkekler, müsterih olunuz!", 1 Nisan 1930, s. 1.

³⁸ *Vakit*, "Hazırlık ?", 31 Mart 1930, s. 1.

³⁹ *Milliyet*, "Kadınlar ve İntihap", 27 Mart 1930, s. 1.

⁴⁰ Geniş bilgi için bkz. Resmi Gazete, "*Belediye Kanunu*", Sayı 1471, 14 Nisan 1930.

⁴¹ *Milliyet*, "Kadınlar İntihap Hakkını Tes'it Edecekler", 3 Nisan 1930, s. 1.

⁴² *Milliyet*, "Teşkilatı Esasiye Kanununda Tadilat", 26 Mart 1930, s. 1.

⁴³ Sevilay Özer, Kadınlarla Seçme ve Seçilme Hakkı verilmesinin Türk Kamuoyundaki Yankıları, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, S 85, Mart 2013, s. 141. Konuyla ilgili bkz. *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre 3, Cilt 18, İçtima 3, 3 Nisan 1930, s. 7 ve s. 69.

⁴⁴ İlken Şen, *Atatürk Dönemi Türk Kadınının Değerlendirilmesinde İngiliz Basınından Örnekler (1923-1938)*, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya 2019, s. 16.

⁴⁵ *The Evening Star*, "Turkish Women Get Vote In City", March 31, 1930, s. 10.

Hakkı Şinasi Paşa, artık kadınlarında erkekler gibi siyasi partilere girebileceklerini bu konuda yapılacak müracaatların tetkiki sonrasında⁴⁶ kadınların usulü dairesinde aza olarak kaydedilebileceklerini ve kayıt yaptırabileceklerini söylemiştir.⁴⁷ Kadınların belediyelerde yer almalarını sağlayan kanunun kabulü ardından Afet İnan CHF'na kayıt ve kabul edilmiştir. Ayrıca İstanbul'da da KB üyeleri seçimlere kadar çalışmalarını hızlandırmış ve fırkaya girmeye karar vermişlerdir.⁴⁸ Amerikan The Evening Star gazetesi de Mustafa Kemal Paşa'nın 1 Eylül'ü ülkesinin kadınları için önemli bir gün haline getirerek 21 yaş üstündeki Türk kadınlarına belediye işlerinde görev alma, seçme ve seçilme hakkı veren kararnameyi çıkardığından bahsetmiştir.⁴⁹ Amerikan The Brownsville Herald, gazetesi de "Türk Kadınlarına Oy Hakkı Verildi" başlıklı haberiyle Türk kadınlarının yeni siyasi haklarını şu şekilde haber sayfalarına taşımıştır:

"Ankara Meclisi, Türk kadınlarına belediye seçimlerinde oy kullanma hakkı tanıyan ve belediye danışmanı ve belediye başkanı olarak görev yapmalarını mümkün kılan bir yasayı kabul etti."⁵⁰

Belediye Kanunu'nun onaylanmasıyla birlikte İstanbul, İzmir ve Ankara da kadınların sevinçleri görülmüştür. Kanununun kabul edilmesi ardından kadınlar tezahürat programlarını tespit etmişlerdir. Bu doğrultuda 11 Nisan 1930 Cuma günü tezahürat yapacaklar, öncelikle sabah saat dokuzda Sultanahmet parkında toplanacaklardır. Oradan Taksim'e gidilerek abideye çelenk bırakılacak ve nutuklar söylenecektir.⁵¹ Amerikan The New York Times, 12 Nisan 1930 tarihli "Türk Kadınları İstanbul'da Yürüyüş Düzenledi" başlıklı haberinde TKB'nin yeni belediye kanununu kutlamak amacıyla Sultan Ahmet'ten Taksim'e yürüdüklerini ve bağımsızlık heykeline çelenk bıraktıklarını yazmıştır.⁵² Amerikan The Washington Times, Türk kadınlarının oy kullanma haklarını kutlamalarını yazısında yer vermiştir. Türk kadınlar birliğinin yüzlerce üyesinin katılımıyla belediye seçimlerinde kazandıkları eşit oy hakkını kutlamak amacıyla Sultan Ahmet Camisi'nden Taksim Parkına kadar yürüdüklerinden bahsetmiştir. Ayrıca bu yürüyüşün muhtemelen şimdiye kadar İstanbul'da gerçekleşen en büyük kadın hareketi olduğunu da yazmıştır.⁵³

Türk Kadınlar Birliği, kadınların aldıkları haktan dolayı 11 Nisan 1930 tarihinde bir miting yapmıştır.⁵⁴ Ancak bu miting, hem basında hem de halk içerisinde erkeklerin katılımının daha fazla olması sebebiyle eleştirilmiştir.

⁴⁶ *Milliyet*, "Kadınlarımız Siyasi Hayata Giriyorlar", 5 Nisan 1930, s. 1.

⁴⁷ *Vakit*, "Hanımlara Beyanname", 7 Nisan 1930, s. 1.

⁴⁸ *Vakit*, "Hanımlarımız", 4 Nisan 1930, s. 1.

⁴⁹ *The Evening Star*, "Tales of Well Known Folk in Social And Official Life", October 12, 1930, s. 11.

⁵⁰ *The Brownsville Herald*, "Turkish Women Given the Ballot", April 3, 1930, s. 8.

⁵¹ *Vakit*, "Hanımlara...", s. 1.

⁵² Nur Ceran, *The New York Times Gazetesi'nde Türk Kadını (1923-1938)*, Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara 2019, s. 65.

⁵³ *The Washington Times*, "Turkish Women Celebrate Suffrage", April 15, 1930, s. 16.

⁵⁴ *Milliyet*, "İstanbul Hanımlarının Mitingi", 12 Nisan 1930, s. 1.

Cumhuriyet gazetesinde KB'nin Türk kadınlarının tamamını temsil etmediği ve kadınlara verilmiş olan bu hakkın onlar tarafından ne kadar anlaşıldığının görüldüğünü söylemiştir.⁵⁵ Vakit gazetesi ise “*erkekler, kadına verilen siyasi hakkı tes’itten geri durmadı; mitingde kadından fazla erkek bulunması bunu gösteriyordu*” şeklinde haber yapmıştır.⁵⁶

Kadınların siyasi haklarını elde etmeleriyle onları teşvik ve tebrik edenlerin yanında gazetelerde olumsuz ve cinsiyetçi yorumlarda göze çarpmaktadır. Vakit gazetesi bu konuyla ilgili bir anket düzenlemiş ve birçok kişiye bu anketi yönelmiştir. Gazeteye göre anketin yanıtlarının çoğunluğunun olumlu olmasına rağmen olumsuz yorumlarda bulunmaktadır. Olumsuz yanıt verenlerden biri olan Hüseyin Rahmi Bey’e (Gürpınar) fikri sorulduğunda, “*bir hayli tereddüt ve itiraz*” ardından “*kadın, erkeğe mahkûm olmak için yaratılmış olduğunu unutuyor(...)*”⁵⁷ şeklinde cevap vermiştir. Kadınlara yönelik olumsuz imalar barındıran karikatürlerde dikkat çekmektedir. Vakit gazetesinde yayımlanmış olan karikatürdeki “*Kadınlar belediye azası olunca... -Yarınki içtimada söyleyeceğim, bu nasıl sokak böyle, köşe başlarında birer ayna bile yok!*”⁵⁸ ve Cumhuriyet gazetesinde iki kadının yer aldığı karikatürdeki “*Reyini kime vereceksin? -Yeni fırkaya!.. -Sebep? -Kocam eski fırkaya verdi de ondan?...*” sözleri buna örnek olarak gösterilebilir.⁶⁰ Amerikan The Evening Star gazetesinin 1930 tarihli yazısında Türk erkeklerinin kadınların haklarını kıskandığından bahsedildiği görülmektedir. Ayrıca kadınların kat ettikleri yolla birlikte erkeklerle eşit muamele görmeleri gerektiğinin İstanbul’daki pek çok kişinin görüşü olduğu da yazılmıştır.⁶¹

Afet İnan kadınlarla ilgili 3 Nisan 1930 tarihinde Türk Ocağı salonunda bir konferans vermiş ve bu konferansa Mustafa Kemal Paşa, Meclis Reisi, Başvekil, vekiller, sefirler ve milletvekilleri katılmıştır. Afet İnan burada demokratik bir yaşam içerisinde kadının yerini anlatmıştır. Bu konferansta kadınlarla birlikte erkeklerde Afet İnan’ın sözlerine alkışlarla cevap vermişlerdir.⁶² Ayrıca Amerika’da yayımlanan The New York Times’in 16 Aralık 1930 tarihli “*Türk Kadınlarına Kamu Ofislerinde Çalışma Hakkı*” başlıklı haberde yerel seçimlerde oy kullanabilecek Türk kadınlarının genel seçimlerdeki siyasi haklarının konuşulmaya başlandığı görülmektedir.⁶³

⁵⁵ Cumhuriyet, “Hanımların Mitingi”, 13 Nisan 1930, s. 1.

⁵⁶ Vakit, “Dünkü Miting”, 12 Nisan 1930, s. 1.

⁵⁷ Vakit, “Kadın Erkeğe Mağlup Olmak İçin Yaratılmıştır”, 4 Nisan 1930, s. 1.

⁵⁸ Vakit, “Kadınlar Belediye Azası Olunca...”, 25 Mart 1930.

⁵⁹ Bkz. Halkın Sesi, “Kadınlar Meb’us Olunca...”, 4 Birincikanun 1934., Vakit, 10 Teşrinievvel 1930, s. 1., Cumhuriyet, 5 Eylül 1930, s. 1.

⁶⁰ Cumhuriyet, 7 Teşrinievvel 1930, s. 1.

⁶¹ The Evening Star, “Turkish Men Envy Women Their Rights”, November 13, 1930, p. 4.

⁶² Vakit, “Afet Hanımın Konferansı”, 4 Nisan 1930, s. 1.

⁶³ Ceran, “The New York Times...”, s. 68., Konuyla ilgili “Bir Amerikan Diplomat Raporu”nu ele alan çalışmadan yararlanmak için bkz. Ayşe Bedir, Türk Kadınının 1930 Belediye Seçimlerine Katılımı ve Bir Amerikan Diplomat Raporuna Yansımaları, Liberal Düşünce Dergisi, S 108, 2022, s. 71.

Kadınların belediye seçimlerine katılma hakkının verilmiş olduğu bu dönemde, Türkiye tek partiden çok partili sisteme geçişi denemiş ve Serbest Cumhuriyet Fırkası (SCF) kurulmuştur.⁶⁴ Kadınlar belediye seçimlerine katılmalarının sağlanması ardından siyasi partilere üye olmaya başlamışlar ve bu konu basında yer almıştır. Cumhuriyet gazetesinin konuyla ilgili haberi şu şekildedir:

*“Yeni şehir meclisine kadınlarımızın da dâhil olacağı malumdur. C.H.F. meclise dâhil olacak hanımların namzetliklerini henüz kararlaştırmamıştır. Tahmin edildiğine göre Nakiye, Lâtiye Bekir ve Efzayiş Suat Hanımlar namzet gösterilecektir. Mamefih bu bir tahminden ibaret olmakla beraber Nakiye Hanımın muhakkak namzet gösterileceği anlaşılmaktadır.”*⁶⁵

Cumhuriyet gazetesi SCF'nın İzmir adaylarının isimlerini yayınlamış ve burada üç kadın aday bulunmaktadır. Bu kadınlar; *“Ahenk sahibi Cevriye İsmail, Hasan Nalan, Rabia Arif Hanımlar”*dır.⁶⁶ CHF'nın kadın adayları ise Seniye İsmail Cenani, Nakiye, Ayşe Remzi, Latife Bekir, Safiye Hüseyin, Refika Hulusi Behçet ve Rana Sani Yaver'dir.⁶⁷ Sabiha Zekeriya Hanım (Sertel) ise İstanbul Belediye Seçimi'nde Şehir Meclisi Üyeliği için bağımsız aday olmuştur. Sabiha Zekeriya, adaylığını bir broşürle açıklamıştır. *“Şehir Meclisine Namzetliğim. Niçin Aday Oluyorum”* başlıklı broşürün içeriği şu şekildedir:

*“Ben namzetliğimi ne Cumhuriyet Halk Partisi, ne de Serbest Cumhuriyet Fırkası namına koyuyorum. Müstakil olarak, İstanbul şehrinin ekseriyet nüfusunu teşkil eden amele, şehir hududu dâhilindeki fakir köylü, küçük esnaf ve küçük memuru temsil eden halk namına koyuyorum. Tahakkukuna çalışacağım en birinci şey, fakir halkın reyini otoritesini iktisadî ve içtimai haklarını müdafaaadır.”*⁶⁸

SCF'den KB eski Başkanı Nezihe Muhiddin Beyoğlu'ndan, CHF'nda ise KB'nin o dönemdeki başkanı Latife Bekir Fatih'ten İstanbul Şehir Meclisi'ne aday olmuşlardır. Seçimler neticesinde Nezihe Muhiddin kazanamamışken, Latife Bekir, Rana Sani Yaver, Refika Hulusi Behçet, Seniye İsmail, Ayşe Remzi ve Safiye Hanımlar CHF'nı temsil etmek üzere Meclis'teki yerlerini almışlardır. KB'den Latife Bekir ve Safiye Hanımlar Belediye Meclisi Eğitim Encümeni'nde görev yapmışlardır.⁶⁹ CHF'nın İzmir Şehir Meclisi'ne Hasane Nalân ve Benal Nevzat Hanımlar seçilmiştir.⁷⁰ Yapılan seçimler neticesinde Nakiye, Refika Hulusi Behçet ve birçok Türk kadını belediye meclislerinde yerini almıştır.⁷¹

⁶⁴ Mustafa Yahya Metintaş, Nezihe Muhittin ve Türk Kadınının Siyasi Haklar Mücadelesi, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi*, C 1, S 3, 2018, s. 92.

⁶⁵ *Cumhuriyet*, “Yeni şehir meclisine kadın aza kimler olacak?”, 16 Temmuz 1930, s. 2.

⁶⁶ *Cumhuriyet*, “S. Fırkanın İzmir Namzetleri”, 29 Eylül 1930, s. 2.

⁶⁷ Kartal, Cemile Burcu, Türkiye'de Kadınların İlk Defa Oy Kullandığı 1930 Belediye Seçimlerinde Türk Kadınlar Birliği'nin Faaliyetleri, *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S 3, 2016, s. 188.

⁶⁸ Kaplan, “*Cemiyetlerde...*”, s. 194., *Vakit*, “Kadıköyünde de...”, 20 Teşrinvevvel 1930, s. 1.

⁶⁹ Mustafa Yahya Metintaş, “*Nezihe Muhittin...*”, s. 92.

⁷⁰ Kartal, “*Türkiye'de Kadın...*”, s. 186.

⁷¹ Nuray Özdemir, Türk Kadınına Milletvekili Seçme ve Seçilme Hakkı Tanınması Üzerine Yapılan Kutlamalar, *History Studies*, C 6, S 5, 2014, s. 179.

Kadınların Muhtar ve İhtiyar Heyeti Seçme ve Seçilme Hakkının Tanınması

Türk kadınlarının 1930 Belediye Seçimleri'nde yer almaları sonrasında siyasi haklarını almalarının ikinci adımı ise Köy Muhtarlığı ve ihtiyar heyetlerine katılmalarının sağlanmasıyla olmuştur. 442 sayılı Köy Kanunu'nun 20. ve 30. maddelerinin değiştirilmesiyle ilgili 20 Ekim 1933 tarihinde yollanan kanun layihasının mecliste kabulü sonrasında Dâhiliye Encümenine gönderilmiştir. Kanunla ilgili konuşan Dâhiliye Vekili Şükrü Bey'in ifadeleri şu şekildedir:

"(...) Türk kadını, tarihin ilk devirlerinden beri daima faziletin, cesaretin, şecaatin ve aynı zamanda yurt sevgisinin sıcak bir kaynağı olmuştur(...) Eğer Türk çocuğu tarihte en yüksek seciyeli bir insan olarak tanınmışsa, eğer Türk çocuğu dünyada en yüksek insaniyetperver olarak tanınmışsa emin olunuz ki ana kucagında aldığı şefkatten mülhem olmuştur. Türk kadınının mazisini saymak, malûmu ilâm kabilinden bir şey olur. Kendisi evimizin müdürüdür. Köyde de köy iktisadiyatının müdürü odur. Her hangi bir köye giderseniz en evvel karşımıza köyün iktisadiyatını idare edenin kadın olduğunu görürsünüz. Kadına evinde olduğu gibi, belediye-lerde olduğu gibi köylerde de idare hakkını vermek vazifedir. Ona köyde muhtar olmak ve muhtar intihap etmek hakkını vermekle kendisine karşı bir şükran eseri göstermiyoruz, kendisinin zaten ve tabiaten haiz olduğu hakkını kanunen ifade etmiş oluyoruz. Bu köy kanunu hakkında göstereceğimiz alâka, Türk kadını için şurada diktiğimiz âbideden daha güzel, daha insanî bir abide olacaktır. Kanunun heyeti umumiyesi, Türk kadınına köylerde de haklarını veren bir kanundur."⁷²

Kadınların muhtar ve ihtiyar heyeti seçimlerine katılmaları için 26 Ekim 1933 tarihinde Anayasa'nın 20. ve 30. maddelerinde değişiklik yapılmıştır.⁷³ Resmi Gazete'de 28 Ekim 1933 tarihinde yayımlanan "442 sayılı köy kanununun 20 inci ve 30 uncu maddelerinin değiştirilmesine dair kanun" da köy muhtarını ve ihtiyar heyetini seçmeye hakkı olanların kadın ve erkekler olduğu belirtilmiştir.⁷⁴ Bu sayede Türklerin yaşamında erkeklerle beraber hizmette bulunan kadınların köy muhtarlığına ve ihtiyar heyeti azalığına katılabilme-leri için karar verilmiştir.⁷⁵

Türk Dili gazetesi, Türk kadınının savaş esnasında, savaştan sonra inkılâplara sahip çıkmasıyla ve bu inkılâplarla birlikte köyde muhtarlık ardından kentlerde belediye kurultayı üyeliği için çalıştığının altını çizmektedir.⁷⁶

Köy Kanunu'nun 26 Ekim 1933 tarihinde kabulü ardından gerçekleşen seçimlerde Türk tarihinin ilk kadın muhtarı 12 Kasım 1933 tarihinde Aydın

⁷² TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 4, Cilt 17, İçtima 2, 26 Ekim 1933, s. 48.

⁷³ Kaplan, "Cemiyetlerde...", s. 191

⁷⁴ Resmi Gazete, Sayı 2540, 28 Teşrinievvel 1933, s. 3183.

⁷⁵ Milliyet, "Köylü Kadınlar Muhtar Oluyor-Af Kanunu Çıktı", 27 Teşrinievvel 1933, s. 1.

⁷⁶ K.E. Akman "Türk Kadını Erile Omuz Omuza", Türk Dili, 7 İlkânun 1934, s. 1.

şehrinden çıkmıştır.⁷⁷ Karpuzlu Nahiye merkezi olan Demircidere Köyünde gerçekleştirilen seçim neticesinde sekiz kişi içerisinde tek kadın aday Gül Hanım'dır. Ülkenin ilk kadın muhtarının Aydın şehrinin Çine ilçesinde seçilmesi, şehrin yerel gazetesi Ant'ta kıvançla ilan edilmiştir. Halk bunu kutlamak amacıyla üç gün üç gece davullar çalmıştır.⁷⁸

Çine Kaymakamı Mehmet Ali Bey'de seçimde bulunmuştur. Mehmet Ali Bey'in basınla yaptığı konuşmalarında da Türk İnkılablarının kadınların sosyal ve siyasal yaşam içerisindeki rollerindeki ivmeye kanıttır. Anadolu gazetesine kadın muhtarın görevli olduğu ilçeden çıkmasıyla ilgili kazalarının yeni kanunun uygulanması konusundaki öncülüğünden dolayı bahtiyar hissettiklerini ve yeni rejimin getirdiği yenilikleri büyük bir sevgiyle benimsediklerini söylemiştir.⁷⁹

Kadınların Milletvekili Seçme ve Seçilme Hakkının Tanınması

1934 yılında Malatya Milletvekili İsmet İnönü ve 191 milletvekili, Anayasa Kanunu'nun 10. ve 11. maddeleriyle Milletvekili Seçim Kanunu'nun belirtilen maddelerinde değişikliğe gidilmesi gerektiğiyle ilgili TBMM'ne kanun teklif etmişlerdir.⁸⁰ Kanun teklifiyle ilgili Son Posta gazetesinin haberi şöyledir:

"Türk kadınının Saylav seçme ve seçilmesi için Teşkilât-ı Esasiye yasasında değişiklik yapılması için Meclise 200 imzalı tahrir verilmiştir. Bu tahrir göre yasada onuncu maddenin: '23 yaşını bitiren kadın, erkek her Türk meb'us seçmek hakkına haizdir.' şeklinde, 11 inci maddenin de: '30 yaşını bitiren kadın erkek her Türk meb'us seçilebilir' şeklinde değiştirilecektir."⁸¹

Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun değiştirilmesi vekiller heyetinde görüşülmüştür.⁸² Değişiklik yapılması istenilen yasanın 10. ve 11. maddelerinin şöyle değiştirilmesi istenmiştir: *"Madde 10- Yirmi üç yaşını bitiren kadın erkek her Türk meb'us seçmek hakkını haizdir. Madde 11- 30 yaşını bitiren kadın erkek her Türk meb'us seçilebilir."⁸³ Kadın, erkek 30 yaşını bitiren herkes milletvekili seçilebilecektir. Oy verecek olanların yaşları ise 18 den daha yukarı çıkarılması için meclis görüşme yapacaktır.⁸⁴ Teşkilat-ı Esasiye ve seçim türlerindeki değişiklikler yapılmış⁸⁵ ve mevzu bahis kanundaki 10 uncu ve 11 inci madde-*

⁷⁷ Muhammet Yıldız, Türk Kadınına Muhtar Olma Hakkı Tanınması, *Takvim-i Vekayi*, C 1, S 1, 2013, s. 5.

⁷⁸ Gül Esin (Übbül) (1901-1990) Türkiye'nin İlk Kadın Muhtarı, *Atatürk Ansiklopedisi*, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/gul-esin-ubbul-1901-1970-turkiyenin-ilk-kadin-muhtari/>, (Erişim Tarihi: 31.01.23).

⁷⁹ Güneş Günver, Türk Kadınının Muhtarlık ve Köy İhtiyar Heyetlerine Seçme Seçilme Hakkını Kazanması ve Türkiye'nin İlk Kadın Muhtarı Gül Esin (Hanım), ÇTTAD, 2010, s. 176-177.

⁸⁰ Taşkıran, *"Cumhuriyetin..."*, s. 136.

⁸¹ *Son Posta*, "Meclis Bugün Tarihi Kararını Veriyor", 5 Birincikânun 1934, s. 3.

⁸² *Savaş*, "Saylav Seçimi", 5 İlkânun 1934, s. 1.

⁸³ *Milliyet*, "İntihabı Yenileme Kararı Bugün Mecliste Verilecek", 5 Kanunuevvel 1934, s. 1.

⁸⁴ *Türk Dili*, "Kadınlarımız da Saylav Seçecek ve Seçilebilecekler", 5 İlkânun 1934, s. 1.

⁸⁵ *Türk Dili*, "Büyük Ulus Kurultayımız Kararını Verdi", 6 İlkânun 1934, s. 1.

lerinin değişikliği hakkındaki kanun 5 Aralık 1934 tarihinde kabul edilmiştir.⁸⁶ Kanun, Resmi Gazete’de, “*Teşkilât-ı Esasiye Kanununun 10 ve 11 inci maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun*” şeklinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.⁸⁷ 258 oyla kabul edilen seçme ve seçilme hakkıyla ilgili İsmet İnönü, Türk inkılabı denildiğinde, bu inkılabların, Türk kadınlarının kurtuluş inkılabı olduğun hatırlanacağını söylemiştir.⁸⁸ Türk kadınlarının milletvekili olması konusuyla ilgili İsmet İnönü’nü başka bir konuşmasında; Türk kadınları milletvekili seçilmek üzere olduklarını ayrıca Türk kadınlarının bu gelişmeden ne kadar sevinç duyduklarını gönderdikleri telgraflardan anlaşıldığı anlatmıştır. İnönü, hiç kimsenin Türk kadınlarına bunu çok görmeyeceğini ve Türk kadınları için Milli Meclisin aldığı bu kararın, milletçe bayram yapılacak bir nokta olduğunu hatırlatmıştır.⁸⁹

Kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkını tanıyan kanunun kabulü dönemin basınında ilgi uyandırmıştır. Savaş gazetesi kanun değişikliğiyle ilgili Türk kadınının bundan sonra milletin yazgısına hâkim olacağını medeni ülkelerin her döneminde kadınlardan esirgedikleri bu hakkın Türk kadınının elinde olduğunu ve bunu liyakatle ve yetkinlikle kullanacaklarını yazmıştır.⁹⁰ Kurun gazetesi, kadınların oy kullanma haklarını almalarıyla birlikte var olan oy kullanan kişi sayısının artacağına dikkat çekmiştir.⁹¹ Ayrıca Yeni Asır gazetesine göre milletvekili seçme ve seçilme hakkının verilmesi ardından yeni seçimlerde CHF’nın yirmiden fazla kadını aday göstereceği tahmin edilmektedir.⁹²

Cumhuriyet gazetesi, CHF Meclis grubunun toplandığını ve Türk kadınına seçme ve seçilme hakkını tanıyan kararı verdiğini duyurmuştur.⁹³ Yine Cumhuriyet Gazetesi “*Türk kadınlığı sevinç ve heyecan içinde*” diyerek kadınların kanuna karşı tutumunu sayısında ele almıştır.⁹⁴ Halkın Sesi gazetesi ise ana başlık olarak aldığı “*Türk Kadını Ulusun Mukadderatına Hâkim Olacak*” manşetiyle sayısını yayımlamıştır.⁹⁵ Kurun gazetesi, “*Kadın, erkek 30 unu bitiren vatandaş mebus seçilebilecek; 22 sini dolduran her Türk mebus seçilecek*”⁹⁶ derken Milliyet gazetesi, “*Türk kadınları ulu öndere minnetlerini bildirdiler*”⁹⁷ demiştir. Amerika’nın Indiana eyaletinde yayımlanan The India-

⁸⁶ Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi, F. 490-1-0-0-, K. 2, G. 9, S. 15.

⁸⁷ Resmi Gazete, Sayı 2877, 11 Kanunuevvel 1934, s. 4522.

⁸⁸ Milliyet, “Türk Kadınının Yüksek Hakkı”, 6 Kanunuevvel 1934, s. 1.

⁸⁹ İsmet İnönü Konuşma, Demeç, Makale, Mesaj ve Söyleşiler 1933-1938, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2003, s. 122.

⁹⁰ Savaş, “Türk Kadınının Hakkı Verildi”, 6 İlkânun 1934, s. 1.

⁹¹ Kurun, “Kadınların Mebus Seçmek, Mebus Seçilmek Hakları Bugün Görüşülecek”, 5 Birincikanun 1934, s. 1.

⁹² Yeni Asır, “Kadınların Sayılabığı Kabul Edildi”, 6 Kanunuevvel 1934, s. 5.

⁹³ Cumhuriyet, “Fırka Grubunun Dün Verdiği Tarihi Karar”, 5 Birincikanun 1934, s. 1.

⁹⁴ Cumhuriyet, “Türk Kadını Haklarının En Büyüğünü Aldı”, 6 Birincikanun 1934, s. 1.

⁹⁵ Halkın Sesi, “Türk Kadını Ulusun Mukadderatına Hâkim Olacak”, 5 Birincikanun 1934, s. 1.

⁹⁶ Kurun, “Meclis Dün Yeni Seçim İçin Karar Verdi”, 6 Birincikanun, 1934, s. 1.

⁹⁷ Milliyet, “Türk Kadını Ulu Öndere Minnetlerini Bildirdiler”, 7 Kanunuevvel 1934, s. 1.

napolis Times'ın 5 Aralık 1935 tarihli "Türk Kadınları Oy Kullanacak" başlıklı yazısında Türk kadınlarına oy hakkı veren yasa tasarısının meclisten geçtiğini söylemiştir.⁹⁸

Zaman gazetesi, Türk kadınının mebus seçimlerine katılmakla ve mebus olma hakkını almasıyla ilgili olarak Türk kadınlarının en medeni denilen milletlerin çoğunda bile olmayan siyasi haklara kavuştuğunu yazmıştır.⁹⁹ Haber gazetesi, artık Türk kadınlarının da milletin yazgısında hâkim olacaklarını duyurmuştur. Ayrıca medeni denilen memleketlerde dahi kadınların sahip olamadıkları bu hakka Türk kadınlarının sahip olduğu ve bunu yetkin ve yararlı bir şekilde kullanacağı söylenmektedir.¹⁰⁰ Falih Rıfkı Atay, tüm doğu bölgelerinde sadece Türk kadınlarının kurtulduğunu; batı ülkelerinde ise Türk kadınları kadar kurtulmuş olanların, parmakla sayılabileceğini söylemiştir. Ayrıca Atay, Türk kadınlarının mutluluklarının yerinde olduğunu eklemiştir.¹⁰¹ Hakkın Sesi gazetesi ise Türk kadınlarına seçme ve seçilme hakkının verilmesinin "büyük Türk değişiminin (inkılâbının)" en büyük hamlelerinden birisi olarak ifade etmiştir.¹⁰²

Kadınların milletvekili seçme ve seçilme hakkını alacakları günlerde Son Posta gazetesi konuyla ilgili bazı kişilerin fikirlerini sormanın faydalı olacağı söylemiştir. Gazetenin soru yönelttiği kişilerden biri olan Burhaneddin Başak¹⁰³ "kadınsız erkek, erkeksiz kadın bence yarım insandır. Eskiden biz kadını hayattan uzaklaştırmıştık. Yarım adamdık. Şimdi kadını hayata aldığımız için ekşiğimizi tamamladık(...)" demiştir.¹⁰⁴

Kanunun kabulü sonrasında Ankara'daki kadınlar, teşekkür için Halkevinde toplanmışlar ve oradan Millet Meclisi'ne gitmişlerdir.¹⁰⁵ Sonrasında meclis başkanı olan Kâzım Özalp'e sundukları teşekkür yazısı mecliste okunmuştur.¹⁰⁶ Meclise gelen kadınlar ve kız mekteplerinin meclis görüşmelerini takip edebilmeleri amacıyla tüm dinleyici localarıyla toplantı salonunun bir bölümü onlara ayrılmıştır.¹⁰⁷ Türk kadınlarının milletvekili seçme ve seçilme haklarını kabul eden kanun ardından Ankara Halkevinde Kız Lisesi¹⁰⁸ öğret-

⁹⁸ *The Indianapolis Times*, "Turkish Women Will Vote", December 5, 1934, s. 1.

⁹⁹ *Zaman*, "Türk Kadını Mebus", 4 Aralık 1934, s. 1.

¹⁰⁰ *Haber*, "Kadınların En Şerefli Günü", 5 Birincikânun 1934, s. 6.

¹⁰¹ Falih Rıfkı Atay, "Kadınlık Günü", *Ulus*, 7 İlkânun 1934.

¹⁰² *Hakkın Sesi*, "Türk Kadını ve Sayıllık", 11 Aralık 1934, s. 1.

¹⁰³ Gazete, burada soru yönelttiği halktan kişilerle ilgili Burhaneddin Başak (Gedikpaşa Mimar Hayrettin 22), Bay Nureddin (Cihangir Yeni sokak 71), Bayan Mediha (Divanyolu Binbirdirek 25) şeklinde bilgi vermiştir. *Son Posta*, "Kadın Meb'us ve Halkımız", 6 Birincikânun 1934, s. 2.

¹⁰⁴ *Son Posta*, "Kadın Meb'us...", s. 2.

¹⁰⁵ *Cumhuriyet*, "Türk Kadınının Sevinci", 7 Birincikânun 1934, s. 1.

¹⁰⁶ *Türk Sözü*, "Kadınlarımız Ulus Evinde Büyük Bir Toplantı Yaparak Aydırlar Söyliyecekler", 7 Birincikânun 1934, s. 1.

¹⁰⁷ *Ulus*, "Türk Kadınlığının Bayram Günü", 7 İlkânun 1934, s. 1.

¹⁰⁸ "Ankara Kız Lisesi Muallimleri" imzalı "Ankara kadınlarına" isimli yazı kadınlara şu şekilde seslenmektedir: "Ankara Kadınlarına İştininiz; dün Türkiye Büyük Millet Meclisi Türk kadınlığının tarihçe, dünyaca tanınmış, faziletlerini, ulusal fedakârlıklarını takdir etti. Onların da erkek yurddaşları gibi, devlet idaresinde söz sahibi olduklarını kanunla kabul etti. Türk kadınları, faziletlerinin,

menleri ve kadınlar toplanmışlardır. Burada Atatürk'ten bahsederek teşekkürlerini iletmışlerdir.¹⁰⁹

İstanbul kadınları da Beyazıt'ta ve Taksim'de toplanarak kutlama yapmışlardır.¹¹⁰ Kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı veren kanunun kabul edilmesinden sonra Kadınlar Birliği, miting yapmak için komite meydana getirmiştir. Latife Bekir Hanım'ın başkanlığında teşekkür eden komitede Belediye Meclisi'ndeki kadın üyelerde yer almıştır.¹¹¹ Kadınlar Birliği, kadınlarla birlikte Beyazıt Cumhuriyet Meydanı'nda kendilerine verilen bu hakkı, mitingle kutlamışlardır.¹¹² Cumhuriyet gazetesi İstanbul'da yapılan mitingin "çok parlak" olduğu ve kadınların büyük bir sevinç içerisinde buldukları yazmıştır.¹¹³ Ayrıca Kadın Birliği heyeti başkanı Türk kadınlığının sevincini bildirmenin yanında kadınların her işte olduğu gibi siyasal işlerde de liyakatle vatanlarına hizmet edeceklerini söylemiştir.¹¹⁴

Türk kadınları kanunun kabulünden sonraki gün İzmir'de de kutlama yapmışlardır. İzmir'in her yerinden gelen kadınlar Cumhuriyet Meydanı'nda toplanmışlardır.¹¹⁵ Kadınlar, Bahribaba Halkevinde toplanarak seçme ve seçilme hakkı dolayısıyla konferanslar vermek ve diğer hususları tespit etmek istemişlerdir.¹¹⁶ Son Posta gazetesinin haberine göre kadınlar yeni haklarını büyük bir coşku ile Adapazarı, Kırklareli ve Düzce'de de kutlamışlardır.¹¹⁷

Kadınlara seçme ve seçilme hakkı veren yasa ardından 24 Eylül 1934 tarihli Vakit gazetesi sayısına bakıldığında İstanbul Umumi Meclisin intihabı için CHF tarafından namzet gösterilenlerin arasında sekiz kadın ismi görülmektedir. Gazete bu kadınlarla ilgili bilgiler yayımlamıştır. Burada bahsedilen sekiz kadın şunlardır: "Celile Fikret, Hakkiye Emin, Makbule Esat, Refika Hulüsi Behçet, Latife Bekir, Safiye Hüseyin ve Nakiye Hanım'lar".¹¹⁸

8 Şubat 1935 tarihinde gerçekleştirilen seçimlerle birlikte 17 kadın, meclisteki yerini almıştır.¹¹⁹ Bu kadınlar meclis üyelerinin % 4 üne tekabül etmektedir.¹²⁰ Amerika'nın Ohio eyaletinde bağlı Butler'de yayımlanan The Butler

---

yurd için ileri fedakârlıklarının kanunla teyid edilmiş olmasını kvançla karşılamışlardır. Bu isabetli karardan sonra, Türk kadınlığının yalnız Türk cemaatına değil, bütün medenî âlem kadınlığına göstereceği örnek hakkındaki azimlerimizi Büyük Millet Meclisine, dolayısıyla ulusumuza, âleme bildirmek üzere konuşmak için bugün saat birde Ankara Halkevinde toplanmanızı dileriz..." Ulus, "Millet Meclisinin Tarihi Toplantısı", 6 İlkânun 1934, s. 1.

¹⁰⁹ Akşam, "Atatürk'e Teşekkür", 7 Kanunuevvel 1934, s. 1.

¹¹⁰ Kurun, "Türk Kadını Büyük Bir Sevinç İçinde", 7 Birincikanun 1934, s. 1.

¹¹¹ Zihnioglu, "Kadınsız...", s. 91.

¹¹² Son Posta, "Bugün Kadınların Mitingi Var", 7 Birincikanun 1934, s. 10.

¹¹³ Cumhuriyet, "Kadınlığın Kutlu Sesi", 8 Birincikanun 1934, s. 1.

¹¹⁴ Yeni Asır, "Türk Kadını Sevinç İçindedir", 7 Kânunuevvel 1934, s. 1.

¹¹⁵ Halkın Sesi, "Türk Kadınlığının Şenliği", 8 Birincikanun 1934, s. 1.

¹¹⁶ Yeni Asır, "Türk Kadınlığının Kıvancı", 9 Kânunuevvel 1934, s. 1.

¹¹⁷ Son Posta, "Türk Kadınının Büyüklerimize Saygısı", 15 Birincikanun 1934, s. 4.

¹¹⁸ Vakit, "İstanbul Umumi Meclisi Azalığına Namzet Gösterilen Hanımlar", 24 Eylül 1934, s. 1.

¹¹⁹ Kaplan, "Cemiyetlerde...", s. 201.

¹²⁰ Sema Uğurcan, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Kadını, Cumhuriyetin 75. Yıldönümü Toplantıları Konferansı Metni, Marmara Üniversitesi Atatürk İnkılabları Enstitüsü, 1998, s. 996.

County Press, “*Türk Kadınları Oy Kullanacak*” başlıklı haberinde, genel seçimlerde Türk kadınlarının ilk kez oy kullanma hakkına sahip olduğundan bahsetmiştir.¹²¹ Amerikan The Washington Times, “İstanbul’da Kadınlar Oy Zaferini Kutladı” başlıklı haberinde Türk kadınlarına ilk kez oy hakkı tanıyan ve 17 kadının seçilmesiyle sonuçlanan siyasi ilerlemenin coşkulu kutlamasından söz etmiştir.¹²² Amerikan The Bronwnsville Herald, “*Türk Kadınları Amerika İçin Model Olarak Gösteriliyor*” başlıklı haberinde Uluslararası Kadınlar İttifakı Başkanı Corbett Ashby’nin yaptığı açıklamayı yayımlamıştır. Ashby, Türk ulusal meclisindeki yüksek kadın oranına atıfta bulunmuş ve Türk parlamentosunda 17 kadın milletvekili seçildiğini söyleyerek bu durumdan Amerika kadınların utanması gerektiğini hatırlatmıştır.¹²³ Batı Avustralya’da yayımlanan The Blackwood Times’ın “*Türk Kadınları*” başlıklı haberinde Türk kadınlarının Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün yönetimi altında kendilerine tanınan oy hakkını sonuna kadar kullanmaya kararlı olduklarını ve sandık başına gidişleriyle Ankara’daki Meclis’e kendi cinslerinden 17 üye seçtiklerini söylemektedir.¹²⁴

1936’da gerçekleştirilen ara seçimle birlikte Hatice Özgener’in de milletvekili olmasıyla mevcut kadın milletvekili sayısı 18 olmuştur. Bahsi geçen kadın milletvekilleri şu şekildedir:

“Melîha Ulaş (Samsun), Fakihe Öymen (İstanbul), Esmâ Nayman (Seyhan), Sabiha Gürkey (Sivas), Seniha Hızal (Trabzon), Benal Arman (İzmir), Türkân Örs (Antalya), K. Mevrure Gönenç (Afyon), Sabiha Gökçül (Balıkesir), Şekibe İnsel (Bursa), Huriye Önez (Diyarbakır), Dr. Fatma Memik (Edirne), Nakiye Elgün (Erzurum), Hatı Çırpan (Ankara), Ferruh Güpgüp (Kayseri), Bediz Morova (Konya), Mihri Pektaş (Malatya), Hatice Özgener (Çankırı).”¹²⁵

Sonuç

Türk kültürü ve tarihine bakıldığında Türk kadınının toplum ve devlet içindeki rolünün önemi her dönem görülebilmektedir. Ancak yerleşik yaşam ve İslam dinine geçilmesiyle birlikte Türk kadınları toplumsal yaşamda geri planda kalmışlardır. Cumhuriyet Dönemi ile birlikte ise Türk kadınlarının hak ettiklerini almaları için yapılan çalışmalar dikkat çekmiştir. Öncelikli olarak kadınların bilinçlenmesi ve bakış açılarının değişikliğe uğramasıyla ilgili çalışmalar görülmüştür. Osmanlı Dönemi’nde kadın derneklerinin faaliyetleri, savaş şartları nedeniyle cepheye ve Milli Mücadele’ye yardım şeklinde ilerlemiş olmasına rağmen Cumhuriyet Dönemi’ne gelen bu çalışmaların birikimleri fikri temellerin atılmasını sağlamıştır. Medeni Kanunu’nun kabul edilmesiyle birlikte kadınlara erkeklerle eşit haklar verilmiştir. Cumhuriyeti kuran kadrolar sosyo-kültürel sahada bir birikim üzerine yeni değerleri ek-

¹²¹ *The Butler County Press*, “Turkish Women to Vote”, March 15, 1935, s. 1.

¹²² *The Washington Times*, “Women Mark Vote Victory in Istanbul”, March 11, 1935, s. 11.

¹²³ *The Brownsville Herald*, “Turkish Women Held Up As Models For America”, April 15, 1935, s. 7.

¹²⁴ *The Blackwood Times*, “Turkish Women”, March 8, 1935, s. 2.

¹²⁵ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Devre 5, Cilt 27, İçtima 4, 7 Kasım 1938.

lemiştir. Ayrıca Meşrutiyet Dönemi yaklaşımında “yeni kadın” imgesi vurgulanırken, Cumhuriyet döneminde daha çok “sosyal kadın” tanımı ön planda olmuştur. Bu kadrolar, halkı aynı ideal etrafında kaynaşmış bir hale getirebilmek için özellikle 1929 ve 1930’lu yıllarda çalışmalar yapmışlardır. Medeni Kanun’un ardından ise Belediye seçimleri, muhtar olma ve ihtiyar heyetine katılmalarının sağlanması ardından nihayet milletvekili seçme ve seçilme kanununun kabul edilmesi gerçekleşmiştir. Yaşanan bütün süreçlerin basına nasıl yansıdığını görebilmek o dönemi anlayabilmeyi sağlamaktadır. Basına bakıldığında başlangıçta kadınların dikkate alınmaz bir tavırla karşılaşmalarının yanında onların seslerini onlar kadar yüksek sesle seslenenlerin varlığı da göze çarpmaktadır. Ayrıca Türk kadınlarının bilinçlenmelerinde basının etkili olduğu da göz ardı edilemez bir gerçektir. Kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkının tanınmasıyla birlikte dönemin basını konuya ilgi göstermiştir. Dönemin basınında kadınlara yönelik cinsiyetçi bazı yazılarda dikkat çekmektedir. Bazı karikatürlerin kadınları, erkeklerin işi olarak tabir edilen siyasete girmeleri konusunda suçladıkları görülmektedir. Bunun yanında bu çalışmada da gösterilmek istendiği gibi kadınların seçme ve seçilme haklarını almalarının Türk kadınının hak ettiği olduğunu söyleyen gazeteler ve kişiler de fazladır. Buna ek olarak Türk kadınlarının medeni denilen birçok ülkenin kadınlarından esirgenen bu hakkı, hak ettikleri ve layığıyla kullanacakları söylenilmektedir. Yabancı basına bakıldığında ise Türk kadınlarının siyasi haklarını almaları konusunda meraklı bir takip olduğu görülmüştür. Bu konunun yabancı basında Türk kadınlarının zaferi olduğu kanısının ağırlıkta olduğu görülmekle birlikte birçok yazıda olaylar aktarılmıştır. Kadınlar Birliği’nin faaliyetleriyle ilgili bilgiler, kadınların mitingleri ve mecliste kadınlarla ilgili olan faaliyetler yer almıştır. Belediye seçimlerinde kadınların yer almalarının sağlanması ardından Türk kadınlarıyla ilgili gelişmeleri daha dikkatli takip ettikleri dikkat çekmektedir. Kadınların siyasal haklarının arkasında Mustafa Kemal Paşa’nın varlığından da bahsedilmektedir.

Kaynaklar

Arşiv Belgeleri

- Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi*, F. 490-1-0-0-, K. 2, G. 9, S. 15.
TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 3, Cilt 17, İçtima 3, 20 Mart 1930.
TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 3, Cilt 18, İçtima 3, 3 Nisan 1930.
TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 4, Cilt 17, İçtima 2, 26 Ekim 1933.
TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, Cilt 27, İçtima 4, 7 Kasım 1938.

Kitaplar ve Makaleler

- ACAR, Hasan: *Türk Kültür ve Devlet Geleneğinde Kadın*, İnsan & İnsan, S 21, 2019.
Atatürk’ün *Söylev ve Demeçleri II (1906-1938)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1959.
BALCI, Meral, TUZAK Mervenur: *Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Nezihe Muhiddin Özelinde Türk Kadınlarının Siyasi Hakları İçin Mücadelesi*, Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları, 2017.
BEDİR, Ayşe: *Türk Kadınının 1930 Belediye Seçimlerine Katılımı ve Bir Amerikan Diplomat Raporuna Yansımaları*, *Liberal Düşünce Dergisi*, S 108, 2022.
BOLAT, Bengül Salman: *1930- Kadınlara İntihap (Seçme-Seçilme) Hakkı Verilmesine Yönelik Tutumlar*, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S 19, Y 10, 2014.
CERAN, Nur: *The New York Times Gazetesi’nde Türk Kadını (1923-1938)*, Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara 2019.
DOĞAN, Sabiha: *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Aydın Kadınlar Şair ve Yazarlar (1850-1950)*, Akademik Kitaplar Yayınları, İstanbul 2012.

- DOĞRAMACI, Emel: *Türkiye'de Kadının Dünü ve Bugünü*, Türkiye İş Bankası Yayınları, 1997.
- GÜL Esin (Übbül): (1901-1990) Türkiye'nin İlk Kadın Muhtarı, *Atatürk Ansiklopedisi*, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/gul-esin-ubbul-1901-1970-turkiyenin-ilk-kadin-muhtari/>, (Erişim Tarihi: 31.01.23).
- GÜNVER, Güneş: Türk Kadınının Muhtarlık ve Köy İhtiyar Heyetlerine Seçme Seçilme Hakkını Kazanması ve Türkiye'nin İlk Kadın Muhtarı Gül Esin (Hanım), ÇTTAD, 2010.
- İNAN, Afet: *Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri*, Devlet Kitapları, İstanbul 1975.
- İsmet İnönü Konuşma, Demeç, Makale, Mesaj ve Söyleşiler 1933-1938, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2003.
- KARTAL, Cemile Burcu: Türkiye'de Kadınların İlk Defa Oy Kullandığı 1930 Belediye Seçimlerinde Türk Kadınlar Birliği'nin Faaliyetleri, *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S 3, 2016.
- KAPLAN, Leylâ: *Cemiyetlerde ve Siyasî Teşkilatlarda Türk Kadını (1908-1960)*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1998.
- KIRKPINAR, Leyla: *Türkiye'de Toplumsal Değişme*, Zeus Kitapevi Yayınları, 2013.
- KURNAZ, Şefika: *Yenileşme Sürecinde Türk Kadını*, Ötügen Yayınları, İstanbul 2011.
- METİN TAŞ, Mustafa Yahya: Nezihe Muhittin ve Türk Kadınının Siyasal Haklar Mücadelesi, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi*, C 1, S 3, 2018.
- ŞEN, İlken: *Atatürk Dönemi Türk Kadınının Değerlendirilmesinde İngiliz Basınından Örnekler (1923-1938)*, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya 2019.
- ÖZBUDUN, Sibel: *Türkiye'de Kadın Olmak Bir Toplumsal Dönemeç Üzerine Düşünceler*, Yazın Dergisi Yayınları, İstanbul 1994.
- ÖZDEMİR, Nuray: Türk Kadınına Milletvekili Seçme ve Seçilme Hakkı Tanınması Üzerine Yapılan Kutlamalar, *History Studies*, C 6, S 5, 2014.
- ÖZER, Sevilay: Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkı verilmesinin Türk Kamuoyundaki Yankıları, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, S 85, Mart 2013.
- TAŞKIRAN, Tezel: *Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Kadını Hakları*, Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yayınları, 1973.
- TBMM Albümü 1920-2010*, 1. Cilt 1920-1950, Ed. Sema Yıldırım, Behçet Kemal Zeynel, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, 2010.
- TEKİNSOY, Betül: Demokrat Parti Döneminde Halk Eğitime Yönelik Bir Teşkilat ve Konya'daki Faaliyetleri: 4-K, *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 11 (1), Mart 2021.
- TÜRKMEN, İsmet: Mustafa Kemal Atatürk Dönemi Türk Modernleşmesinde Kadın Kimliğinin İnşası, *Türkiye'de Kadını: Siyasî, Sosyal ve Kültürel Alanda Değişim*, Ed. Esma Özdaşlı, TASAV Yayınları, Ankara 2022.
- UĞURCAN, Sema: Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Kadını, Cumhuriyetin 75. Yıldönümü Toplantıları Konferansı Metni, *Marmara Üniversitesi Atatürk İnkılabları Enstitüsü*, 1998.
- ÜNAL, Suzan, Türk Kadınının Seçme ve Seçilme Hakkını Kazanması ve Basın, *Turkish Studies*, S 9/7, 2014.
- YALÇIN Bekir Sıtkı, Gönülül İsmet, *Atatürk İnkılabı Kanunlar-Kararlar-Tamimler-Bildiriler-Belgeler Gerekeç ve Tutanaklarıyla*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 1984.
- YARAMAN, Ayşegül, *Türkiye'de Kadınların Siyasal Temsili*, Bağlam Yayınları, İstanbul 1999.
- YILDIZ, Muhammet, Türk Kadınına Muhtar Olma Hakkı Tanınması, *Takvim-i Vekayi*, C 1, S 1, 2013.
- ZİHNİOĞLU, Yaprak, *Kadınsız İnkılap*, Metis Yayınları, İstanbul 2003.

Gazeteler ve Dergiler

- AKMAN, K. E. "Türk Kadını Erile Omuz Omuz", *Türk Dili*, 7 İllkânun 1934.
- Akşam, "Atatürk'e Teşekkür", 7 Kanunvevvel 1934.
- ATAY, Falih Rıfkı: "Kadınlık Günü", *Ulus*, 7 İllkânun 1934.
- Cumhuriyet*, 5 Eylül 1930.
- Cumhuriyet*, 7 Teşrinievvel 1930.
- Cumhuriyet*, "S. Fırkanın İzmir Namzetleri", 29 Eylül 1930.
- Cumhuriyet*, "Hanımların Mitingi", 13 Nisan 1930.
- Cumhuriyet*, "Yeni Şehir Meclisine Kadın Aza Kimler Olacak?", 16 Temmuz 1930.
- Cumhuriyet*, "Fırka Grubunun Dün Verdiği Tarihi Karar", 5 Birincikânun 1934.
- Cumhuriyet*, "Kadınlığın Kutlu Sesi", 8 Birincikânun 1934.
- Cumhuriyet*, "Türk Kadını Haklarının En Büyüğünü Aldı", 6 Birincikânun 1934.
- Cumhuriyet*, "Türk Kadınının Sevinci", 7 Birincikânun 1934.
- Haber*, "Kadınların En Şereflisi Günü", 5 Birincikânun 1934.
- Hakkın Sesi*, "Türk Kadını ve Saygınlık", 11 Aralık 1934.
- Halkın Sesi*, "Türk Kadınlığının Şenliği", 8 Birincikânun 1934.
- Halkın Sesi*, "Kadınlar Meb'us Olunca...", 4 Birincikânun 1934.
- Halkın Sesi*, "Türk Kadını Ulusun Mukadderatına Hâkim Olacak", 5 Birincikânun 1934.
- İkdam, "Türk Kadınlarına İntihap Hakkı Veriliyor", 25 Mart 1929.

- İkdam, "Kadın Birliğinde", 3 Mayıs 1929.
İkdam, 12 Nisan 1929.
Kurun, "Kadınların Mebus Seçmek, Mebus Seçilmek Hakları Bugün Görüşülecek", 5 Birincikanun 1934.
Kurun, "Meclis Dün Yeni Seçim İçin Karar Verdi", 6 Birincikanun, 1934.
Kurun, "Türk Kadını Büyük Bir Sevinç İçinde", 7 Birincikanun 1934.
Milliyet, "Kadın Birliğinin Dün Verdiği Kararlar", 2 Kânunuevvel 1929.
Milliyet, "Kadınlar Muhtar Olacaklar mı?", 3 Kânunuevvel 1929.
Milliyet, "Kadınlarımız İntihap Edecekler", 21 Mart 1930.
Milliyet, "Teşkilâtı Esasiye Kanununda Tadilat", 26 Mart 1930.
Milliyet, "Kadınlar ve İntihap", 27 Mart 1930.
Milliyet, "İstanbul Hanımlarının Mitingi", 12 Nisan 1930.
Milliyet, "Köylü Kadınlar Muhtar Oluyor-Af Kanunu Çıktı", 27 Teşrinievvel 1933.
Milliyet, "Kadınlar İntihap Haklarını Tes'it Edecekler", 3 Nisan 1930.
Milliyet, "Kadınlarımız Siyasî Hayata Giriyorlar", 5 Nisan 1930.
Milliyet, "İntihabı Yenileme Kararı Bugün Mecliste Verilecek", 5 Kanunuevvel 1934.
Milliyet, "Türk Kadınının Yüksek Hakkı", 6 Kanunuevvel 1934.
Milliyet, "Türk Kadını Ulu Öndere Minnetlerini Bildirdiler", 7 Kanunuevvel 1934.
Resmî Gazete, "Belediye Kanunu", Sayı 1471, 14 Nisan 1930.
Resmî Gazete, Sayı 2540, 28 Teşrinievvel 1933.
Resmî Gazete, Sayı 2877, 11 Kanunuevvel 1934.
Savaş, "Saylav Seçimi", 5 İllkânun 1934.
Savaş, "Türk Kadınının Hakkı Verildi", 6 İllkânun 1934.
Son Posta, "Meclis Bugün Tarihi Kararını Veriyor", 5 Birincikanun 1934.
Son Posta, "Kadın Meb'us ve Halkımız", 6 Birincikanun 1934.
Son Posta, "Bugün Kadınların Mitingi Var", 7 Birincikanun 1934.
Son Posta, "Kadınlığın Yeni Kazancı", 9 Birincikanun 1934.
Son Posta, "Türk Kadınının Büyüklerimize Saygısı", 15 Birincikanun 1934.
The Blackwood Times, "Turkish Women", March 8, 1935.
The Brownsville Herald, "Turkish Women on the Way", December 2, 1929.
The Brownsville Herald, "Turkish Women Given the Ballot", April 3, 1930.
The Brownsville Herald, "Turkish Women Held Up As Models For America", April 15, 1935.
The Butler County Press, "Turkish Women to Vote", March 15, 1935.
The Bozeman Courier, "Turkish Women Fail to Get Vote", March 26, 1924.
The Bismarck Tribune, "Turkish Women Plan to Enjoy New Rights", July 16, 1929.
The Evening Star, "Turkish Women Plan to Enjoy New Rights", May 24, 1929.
The Evening Star, "Seek Vote In Turkey", June 20, 1927.
The Evening Star, "Tales of Well Known Folk in Social And Official Life", October 12, 1930.
The Evening Star, "Turkish Men Envy Women Their Rights", November 13, 1930.
The Evening Star, "Turkish Women Get Vote In City", March 31, 1930.
The Indianapolis Times, "Turkish Women Will Vote", December 5, 1934.
The Washington Times, "Turkish Women Celebrate Suffrage", April 15, 1930.
Türk Dili, "Kadınlarımız da Saylav Seçecek ve Seçilebilecekler", 5 İllkânun 1934.
Türk Dili, "Büyük Ulus Kurultayımız Kararını Verdi", 6 İllkânun 1934.
Türk Sözü, "Kadınlarımız Ulus Evinde Büyük Bir Toplantı Yaparak Aydınlar Söylüyecekler", 7 Birincikanun 1934.
The Washington Times, "Women Mark Vote Victory in Istanbul", March 11, 1935.
Ulus, "Millet Meclisinin Tarihi Toplantısı", 6 İllkânun 1934.
Ulus, "Türk Kadınlığının Bayram Günü", 7 İllkânun 1934.
Yeni Asır, "Kadınların Sayıslavlığı Kabul Edildi", 6 Kânunuevvel 1934.
Yeni Asır, "Türk Kadını Sevinç İçindedir", 7 Kânunuevvel 1934.
Yeni Asır, "Türk Kadınlığının Kıvancı", 9 Kânunuevvel 1934.
Vakit, "Kadınlar Belediye Azası Olunca...", 25 Mart 1930.
Vakit, "Hazırlık?", 31 Mart 1930.
Vakit, "Kadıköyünde de...", 20 Teşrinievvel 1930.
Vakit, "Erkekler, müsterih olunuz!", 1 Nisan 1930.
Vakit, "Afet Hanımın Konferansı", 4 Nisan 1930.
Vakit, "Hanımlarımız", 4 Nisan 1930.
Vakit, "Kadın Erkeğe Mağlup Olmak İçin Yaratılmıştır", 4 Nisan 1930.
Vakit, "Hanımlara Beyanname", 7 Nisan 1930.
Vakit, "Dünkü Miting", 12 Nisan 1930.
Vakit, "İstanbul Umumi Meclisi Azalığına Namzet Gösterilen Hanımlar", 24 Eylül 1934.
Vakit, 10 Teşrinievvel 1930.
Zaman, "Türk Kadını Mebus", 4 Aralık 1934.

Extended Abstract

Reflection of Turkish Women's Acquisition Of Political Rights In The Press

Throughout history, women have had to fight for their political and social rights, although the processes they have gone through in each society have been different. With the proclamation of the Republic in Türkiye, social life has opened to many innovations. However, the continuity of these innovations revealed the importance of ensuring equality between men and women. The presence of the right to elect and be elected is parallel to the existence of political bodies. After the Republic, the right to vote and to be selected only male citizens. This situation, which continued as a sexist approach, ended in 1934. However, it is important to remember that women's political enfranchisement did not happen suddenly.

First, with the declaration of the Second Constitutional Monarchy in 1908, women's training needs recognition and a group of women wanted to enter the parliament as observers. In 1916, there was a serious debate in parliament on the recognition of the rights granted to women, but no significant progress was made. In addition to Turkish women's participation in the struggle behind the front and during World War I, the active participation of Turkish women in the period of the National Struggle began to appear in association activities. In 1924, with the adoption of the Tawhid-i Tedrisat Law, The inequality in education between men and women was eliminated. Education, with the Law on Tevhid-i Tedrisat, educational institutions transferred to the Ministry of National Education, and coeducation was adjusted as the basis for state educational institutions. However, the main development in women's rights within the revolutions was the adoption of the Civil Code. With the adoption of the Civil Code, Turkish women became equal to men in the family and received their rights in marriage, divorce, and inheritance.

Women, who continued to raise awareness through the press and media organs of the period, wanted to create the first political organization through the establishment of the Women's People's Party under the leadership of Nezihe Muhittin on June 16, 1923. However, these attempts by women did not yield positive results due to their lack of political rights. When the establishment permits the Women's Rights Party could not be reached, the founders of the Women's Rights Party established an association called the Turkish Women's Union on February 7, 1924.

Articles 10 and 11 of the Law on Organizational Fundamentals were discussed to allow women to take part in municipal councils. Women's participation in municipal elections was enabled by Articles 23. and 24. of the Municipal Law adopted on April 3, 1930. Following the adoption of the law allowing women to take part in municipalities, Afet İnan was registered and accepted by the Republican People's Party. Also in Istanbul, members of the Women's Union had stepped up their work in the run-up to the elections and

decided to join the party. With the approval of the Municipal Law, women in Istanbul, Izmir, and Ankara rejoice. Following the adoption of the law, women determined their cheering program.

In 1934, Malatya Deputy İsmet İnönü and 191 parliamentarians proposed a law to the Grand National Assembly of Turkey to amend Articles 10 and 11 of the Constitutional Law and some articles of the Law on Parliamentary Elections. Changes were made to the Articles of Organization and the types of elections, and the law on the Amendment of Articles 10 and 11 of the law was adopted on December 5, 1934. The adoption of the law granting women the right to elect and be elected as members of parliament aroused interest in the press of the period. Turkish women celebrated the adoption of the law in Istanbul, Ankara, and Izmir. With the elections held on February 8, 1935, 17 women took their seats in the parliament. These women account for 4% of the council members. In 1936, the number of women deputies in the parliament became 18 with the Hatice Özgener becoming a deputy in the by-election held in 1936.

Overview of Turkish culture and history, the importance of the role of Turkish women in the state and society visible in every period. However, it is also a fact that women are isolated from social life in developing conditions. This study describes what was done in the Republican period to ensure that Turkish women received what they deserved. First and foremost, there have been studies on raising women's awareness and changing their perspectives. In the Ottoman period, the activities of women's associations laid the intellectual foundations. With the adoption of the Civil Code, women were granted equal rights to men. This was followed by municipal elections, the right to become mukhtars and join the council of elders, and finally the adoption of the Law on Election and Election of Members of Parliament. When we look at how all these processes were reflected in the press, we see that women were initially ignored, but some voiced their voices as loudly as they did. It should not be forgotten that there some wanted women's suffrage to be discussed in parliament as well as others did not. This situation revealed a sexist attitude towards women in the press of the period. Some cartoons accuse women of entering politics, which is considered to be a man's job. In addition to this, as this study aims to show, many newspapers and individuals stated that women's right to vote and be elected was what Turkish women deserved. On the other hand, the foreign press showed a keen interest in Turkish women gaining their political rights.